

Výuka cizích jazyků v procesu přípravy na právnická povolání na Právnické fakultě Univerzity Karlovy

Jana Tomaščinová

Úvod

Studium cizího jazyka je nedílnou součástí studijního programu Právnické fakulty Univerzity Karlovy již od padesátých let dvacátého století. V průběhu let se však měnila její obsahová koncepce, která odrážela změny ve společnosti a z nich plynoucí požadavky na vzdělávání budoucích právníků i v jazykové oblasti.

1 Právnická fakulta UK

PF UK patří mezi nejstarší vysoká učení v České republice. Je totiž jednou ze čtyř fakult, které tvořily dnešní Univerzitu Karlovu při jejím založení v letech 1347/1348. Dnes s více jak čtyřmi tisíci studenty v magisterském a doktorském studiu patří mezi největší právnické školy v Evropě.

1.1 Studium na PF UK

Studium jediného oboru *Právo a právní věda* trvá pět let a je možné jej absolvovat pouze jako magisterské. Všichni posluchači bez rozdílu musí složit zkoušky z povinných předmětů, jako je *Římské právo*, *Ústavní právo*, *Občanské právo hmotné*, *Trestní právo*, *Obchodní právo*, *Správní právo*, *Pracovní právo*, *Mezinárodní právo veřejné* aj. Specializovat se mohou podle svých osobních preferencí prostřednictvím široké nabídky předmětů povinně volitelných (*Právo duševního vlastnictví*, *Kriminologie*, *Právo cenných papírů*, *Správní trestání* aj.) a volitelných (např. *Politický kontext soudní moci*, *Mořské právo*, *Domácí násilí*, *Sportovní právo*).

Absolventi PF UK se uplatňují v nejrůznějších oborech. Nejvíce jich pracuje v tradičních právnických povoláních soudce, státního zástupce, advokáta, notáře či exekutora. Uplatnění nacházejí též v korporátní a akademické sféře, další pracují na různých pozicích ve veřejné správě a v institucích Evropské unie či v jiných mezinárodních orgánech.

1.2 Mezinárodní spolupráce

PF UK spolupracuje s desítkami zahraničních právnických fakult po celém světě jak ve výměnách studentů a profesorů, tak v oblasti vědy a akademického bádání.

V rámci programu Erasmus vyjíždí každoročně na zahraniční fakulty přibližně sto padesát posluchačů, z nichž přibližně tři pětiny studují v anglických programech

nejen ve Velké Británii a Irsku, ale také v Nizozemí, ve Švédsku, Finsku, případně v jiných zemích Evropské unie, jedna pětina volí studijní programy v němčině, a to jak v Německu, tak v jiných zemích (Lucembursko, Švýcarsko). Zbývající pětina směřuje na různé evropské univerzity. Dvacítka posluchačů studuje programy ve francouzštině ve Francii, Lucembursku a Švýcarsku, desítky studentů odjíždí do Španělska, tři až šest posluchačů studuje v Itálii.

V rámci meziuniverzitních dohod každoročně desítky posluchačů studuje v Kanadě, Austrálii, USA, Číně či v Japonsku.

Posluchači se rovněž účastní různých mezinárodních soutěží, např. simulovaného soudního řízení Moot Court. (Kuklík & Damohorský, 2008, s. 65–67, 88–89)

2 Výuka cizího jazyka jako součást studijního programu: retrospektiva

Povinná výuka cizího jazyka byla zavedena do studijních plánů PF UK od akademického roku 1950/1951. Z politických důvodů se samozřejmě jednalo o výuku ruštiny, která představovala nedílnou součást studijního programu až do listopadu 1989. V akademickém roce 1956/1957 byla zavedena povinná dvousemestrální výuka dalšího cizího jazyka, kdy posluchači mohli volit mezi angličtinou, němčinou a francouzštinou. V padesátých letech byla povinným předmětem latina, která však v polovině let šedesátých byla přesunuta mezi předměty nepovinné.

Události listopadu 1989 měly vliv nejen na společenské uspořádání v Československu, ale také na obsahovou koncepci výuky jazyka na PF UK. Došlo k redukci počtu povinných cizích jazyků ze dvou, tj. ruština a neslovanský jazyk, na jeden. Rozšířila se však doba studia ze dvou semestrů na čtyři. Posluchači mohli volit mezi angličtinou, němčinou, francouzštinou, ruštinou a španělštinou, později též italštinou. Dále se upustilo od výuky běžného jazyka a studijní program je až na výjimky orientován pouze na odborný právní jazyk.

Před rokem 1990 byla součástí přijímacího řízení na PF UK písemná zkouška z ruštiny. Po roce 1990 si uchazeči mohli zvolit jeden z pěti nejčastěji vyučovaných jazyků na středních školách v České republice (angličtina, němčina, francouzština, ruština, španělština) a absolvovat písemný test, jehož úspěšné zvládnutí tvořilo přibližně 15–18 % celkového bodového zisku uchazeče.

Od roku 1999 došlo k podstatným organizačním i obsahovým změnám v přijímacím řízení a zkouška z cizího jazyka již není součástí testování uchazečů o studium. Fakulta si však uvědomuje, že znalost cizího jazyka je pro budoucího právníka nezbytná a oceňuje uchazeče, kteří předloží mezinárodní certifikát či vysvědčení o všeobecné státní jazykové zkoušce, udělením bonifikace 5 bodů za každý certifikát, přičemž je možné předložit maximálně dvě standardizovaná osvědčení z různých jazyků, které se na fakultě vyučují. (Chromá, 2008, s. 57–59)

3 Výuka cizích jazyků na PF UK: současnost

Jak již bylo dříve řečeno, výuka se zaměřuje především na odborný jazyk. Oproti dřívějšímu stavu totiž neustále roste tlak na to, aby právníci se pokud možno obešli bez služeb tlumočnicků a překladatelů a byli schopni vést jednání sami, případně požadované listiny sami sepsat v příslušném jazyce. Dále se po nich žádá schopnost velmi dobré orientace v právních systémech daných zemí.

Studijní rámec výuky právních cizích jazyků na PF UK je od akademického roku 2010/2011 dán její novou akreditací. Jak již bylo uvedeno, magisterský studijní program rozeznává pro účely studijního plánu povinné předměty společného základu, předměty povinně volitelné a předměty volitelné.

3.1 Odborný cizí jazyk jako povinný předmět společného základu magisterského programu

Předmětem společného základu je tzv. *Cizí jazyk*, což je souhrnné označení pro právní angličtinu, němčinu, francouzštinu, španělštinu, italštinu a ruštinu. Posluchači si musí povinně zvolit jeden z těchto jazyků, jehož výuka trvá čtyři semestry (přibližně 104 výukových hodin) a je orientována výlučně na rozvoj odborných receptivních a produktivních dovedností v právní komunikaci.

Výuka právního cizího jazyka začíná až ve druhém ročníku, kdy se posluchači již seznámili s obecnou teorií práva a s římským právem, které slouží především jako průprava ke studiu soukromoprávních disciplín. V té době rovněž studují jednotlivé obory platného práva, a je tak možné na tyto poznatky ve výuce jazyka odkazovat, neboť posluchači jsou již schopni komparativního pohledu na obsahovou stránku věci.

Učebnice, případně jiné studijní materiály, jsou tematicky koncipovány tak, aby se posluchači měli možnost seznámit s jazykovou problematikou základních právních odvětví tak, jak se s nimi postupně seznamují v rámci studia platného práva. V prvních dvou semestrech je věnována pozornost ústavnímu právu, organizaci soudnictví, občanskému právu hmotnému a procesnímu, v následujících dvou semestrech se výuka týká práva obchodního, trestního, finančního, správního, mezinárodního a práva Evropské unie. Všechny studijní materiály vycházejí z autentických právních textů. Jsou zde zastoupeny texty doktrinní, které popisují danou právní materii, texty normativní (zákony, nařízení), judikáty (soudní rozhodnutí), smlouvy a jiné typy právních písemností. Na ně navazují sady cvičení, jejichž cílem je rozvoj receptivních a produktivních řečových dovedností.

3.2 Povinně volitelné předměty

Kromě jednoho tzv. povinného jazyka si mohou posluchači volit další povinně volitelné či volitelné předměty. Katedra jazyků nabízí široké spektrum předmětů různě

ného tematického zaměření. Jelikož omezený prostor tohoto příspěvku neumožňuje jejich výčet, zmíním zde jen některé.

Posluchači mají možnost absolvovat výuku tzv. *dalšího cizího jazyka*, jehož obsah i časová dotace je shodná s výukou příslušného jazyka jakožto předmětu společného základu. Nutno poznamenat, že mnozí studenti absolvují tento základní program dokonce ve třech jazycích.

Kromě těchto předmětů širokého tematického obsahu si posluchači mohou volit též předměty specializované. Zmíňme dvousemestrální *Právníckou francouzštinu v ekonomickém kontextu* či předmět *Libre circulation I a II*, kde se rodilá mluvčí a právníčka v jedné osobě věnuje různým právním aspektům volného pohybu osob, zboží a služeb v rámci Evropské unie. Zájem anglicky mluvících posluchačů o právně-ekonomické otázky uspokojují dvousemestrální předměty *Právnícká angličtina v ekonomickém kontextu* a navazující *Legal English for Commercial Practice I a II*.

Pokročilým studentům španělštiny je určen předmět *Español práctico I a II*. První semestr je věnován písemnému projevu v právní a akademické praxi, druhý semestr je překladatelský seminář.

Na Katedře též působí německý právník, v jehož seminářích se posluchači seznamují se základy německého práva. Na čtyřsemestrální výuku *Základů německého práva (Grundlagen des deutschen Rechts)* navazuje specializovaný seminář k problematice německého občanského procesu (*Der deutsche Zivilprozess*). Pozornost je věnována též němčině jakožto jazyku významného členského státu Evropské unie, a to v rámci semináře zaměřeného na případové studie podle práva EU (*Fallrepetitorium Europarecht*).

Nezapomíná se ani na jazyky mrtvé. Katedra jazyků, vědoma si dlouholeté tradice tohoto předmětu a jeho významu pro studium římského a kanonického práva, zajišťuje čtyřsemestrální výuku *Latiny pro právníky*.

Budoucí právníci budou komunikovat nejen v cizím jazyce, ale především v jazyce českém. Kultivaci vyjadřovacích schopností v mateřském jazyce jsou věnovány předměty *Čeština v odborné komunikaci*, *Praktika z českého jazyka* a *Praktická stylistika*.

Teoretické lingvisticko-právní problémy pak řeší předmět *Lingvistika a právo*. Zde se posluchači seznamují se vztahy státních útvarů a jejich úředních jazyků v průběhu historie, s postavením menšinových jazyků, úlohou jazyka v legislativní praxi a s forenzní lingvistikou (lingvistické metody v kriminalistice).

3.3 *Lawyering Skills Module*

Největší zájem ze strany posluchačů je pochopitelně o angličtinu, kterou si zapisuje kolem 85 % všech posluchačů v ročníku, tedy více než šest set studentů. Situace na pracovním trhu však ukazuje, že pouze výborná znalost angličtiny již nestačí k tomu, aby uchazeč získal zajímavé místo v mezinárodní advokátní kanceláři či ve významné obchodní společnosti tak, jak tomu bylo dříve. Případní zaměstnavatelé totiž znalost angličtiny předpokládají a důraz kladou především na odborné dovednosti.

Úkolem Katedry jazyků je tedy posluchače na tuto nelehkou situaci připravit nejen po stránce jazykové, ale též po stránce praktických odborných dovedností tak, aby v ostrém konkurenčním boji panujícím v dané oblasti obstáli co nejlépe. Zde je nutno si uvědomit, že naši absolventi nebudou vstupovat do soutěže o lukrativní pracovní místa jen s absolventy českých právnických fakult, ale též s anglicky hovořícími právníky jak z jiných evropských zemí, tak z USA, Kanady či Austrálie, neboť i pro ně je dnes práce v pražských sídlech mezinárodních advokátních kanceláří, konzultantských či obchodních společností velmi atraktivní.

V souvislosti s přípravou nové akreditace magisterského studijního programu se v roce 2010 začal tvořit systém modulů pro vyšší ročníky tak, aby si studenti mohli volit předměty podle svého předpokládaného budoucího zaměření. Absolvování příslušného modulu je pak uvedeno v dodatku k diplomu. Pro ilustraci zmiňme např. modul ústavně-právní, právně-teoretický, historicko-právní, modul finančně-právní fiskální či finančně-právní nefiskální. Anglická sekce Katedry jazyků vytvořila *Lawyering Skills Module*, který obsahuje tyto povinně volitelné předměty vyučované v angličtině:

1. *Essentials of Legal Writing*
2. *Legal Writing – Basic of Business Transactions*
3. *Legal Reasoning: First Amendment Case Law*
4. *Legal Argumentation and Debate: First Amendment Issues in Context*
5. *Anatomy of a Business Transaction – Negotiation Skills*
6. *Equity and Trusts*
7. *Presentation Skills for Lawyers*
8. *Translating Czech Civil Law into English*
9. *Translating Czech Criminal Law into English*

Výuku zajišťují jednak učitelé Katedry jazyků, z nichž dva jsou rodilí mluvčí s právním vzděláním, jednak externí spolupracovníci z praxe. Především jsou to partneři právnické kanceláře White and Case.

3.4 Volitelné předměty

V rámci systému volitelných předmětů s nižším kreditním ohodnocením Katedra zajišťuje především výuku obecného jazyka, která slouží jako příprava na další studium odborného jazyka. *Španělština* se učí ve čtyřech různých úrovních od začátečnicků až po pokročilé. *Italština* je vyučována pro začátečníky a středně pokročilé. Posluchači, kteří chtějí napravit jisté nedostatky ve francouzštině, mohou navštěvovat dvousemestrální předmět *Repetitorium francouzské gramatiky v odborných textech*.

Katedra si je rovněž vědoma rostoucí úlohy Číny na mezinárodním poli, a proto zajišťuje výuku *čínštiny*, zatím jen v podobě dvousemestrálního základního kurzu.

Mezi volitelné předměty patří převážně z organizačních důvodů dva předměty právnělingvistického zaměření. Je to *Einführung in den juristischen Stil*, věnovaný stylistickým zvláštnostem německých právních textů, a *Četba latinských textů*, která je přípravou ke studiu jak děl klasických římských právníků, tak právníků středověkých. Pozornost je též věnována textům kanonického práva, neboť se posluchači seznamují s Kodexem kanonického práva z roku 1917 a 1983 a s Kodexem kánonů východních církví z roku 1990.

4 Cizí jazyky v postgraduálním programu

V rámci postgraduálního studia výuka jazyků probíhá formou individuálních konzultací. Doktorandi povinně skládají zkoušku ze dvou cizích jazyků na fakultě vyučovaných, a to dle vlastní volby. Předmětem zkoušky je pohovor o problematice dizertační práce a o tématu zvoleného souvisejícího textu s minimálním rozsahem 100 stran. Doktorand musí též prokázat schopnost komparativního a kontrastivního přístupu ke studiu dané problematiky. Podmínkou přípuštění k ústní zkoušce je proto předložení diferenčního hesláře, který obsahuje minimálně 200 terminologických spojení a jejich překlad do češtiny, případně též jejich výklad, nemá-li dané spojení adekvátní ekvivalent.

5 Cizí jazyky v rámci specializovaných kurzů celoživotního vzdělávání – JURIDIKUM

Absolventi mohou dále rozvíjet své jazykové schopnosti v rámci specializovaných kurzů celoživotního vzdělávání, na kterých se též podílí Katedra jazyků.

Mezi právníky se samozřejmě největší pozornosti těší angličtina. Zájemcům o písemnou formu komunikace je určen kurz *Essentials of Legal Writing* (24 vyučovacích hodin). Právníci se střední znalostí angličtiny, kteří se chtějí především „rozmluvit“ v rámci odborné komunikace, mají k dispozici *intenzivní kurz právníké angličtiny pro mírně pokročilé* (48 vyučovacích hodin). Naopak pro zájemce s po-

kročilou znalostí angličtiny je pořádán intenzivní přípravný kurz pro *International Legal English Certificate* v rozsahu 60 vyučovacích hodin.

Právníci, kteří v praxi či ve svém dalším studiu používají cizí jazyk, též navštěvují jazykové kurzy, které jsou primárně určeny zájemcům bez právního vzdělání. Nejoblíbenějším z nich je celoroční *Doplňkové studium pro překladatele právních textů*, kde jsou praktické semináře věnovány kromě angličtiny též němčině, francouzštině a ruštině.

Závěr

Fakulta usiluje o přípravu posluchačů jak na účast v mezinárodním akademickém životě, tak na úspěšnou profesionální kariéru na poli praktické aplikace práva. Proto je podporována nejen výuka angličtiny a němčiny, významných mezinárodních dorozumívacích jazyků, ale též francouzštiny, španělštiny, ruštiny a italštiny. Vysoký zájem o studium právních jazyků z řad studentů a absolventů je důkazem, že takto koncipovaná výuka má své opodstatnění. Nezbyvá než si přát, aby tento trend přetrval i v budoucnosti.

Literatura

- CHROMÁ, M. (2008). Odborný cizí jazyk jako součást studijního programu na právnické fakultě UK. In VYSTRČIL, P. (Ed.) *Nové cesty ve výuce odborného jazyka*. Olomouc: Hanex, Olomouc, s. 57–69.
- KUKLÍK, J., & DAMOHORSKÝ, M. (2008). *Právnická fakulta Univerzity Karlovy v Praze*. Praha: Havlíček Brain Team.

Autorka

PhDr. Jana Tomaščinová, Ph.D., e-mail: tomascin@prf.cuni.cz, Právnická fakulta Univerzity Karlovy, Česká republika

Absolventka oboru francouzština – italština na FF UK, v současnosti odborná asistentka na Katedře jazyků PF UK. Obhájila disertační práci na téma *Nominální kolokace v italském občanském zákoníku*. Autorka učebnice *Introduction au français juridique*, Praha: Univerzita Karlova v Praze, 2011, spolu s Milanem Damohorským *Italsko-českého právního slovníku*, Praha: Leda, 1997.